

Szakdolgozat

Temesi Marietta Mária

Ménészgazda szak

Keszthely

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Ménészgazda felsőoktatási szakképzés

Sportlovak tartása, lovas létesítmények kialakítása

Belső konzulens: Dr. Bartos Ádám

egyetemi docens

Belső konzulens intézete/tanszéke:

Élettani és Takarmányozástani Intézet

Takarmányozástani és Takarmányozás-élettani Tanszék

Készítette:

Temesi Marietta Mária

XGC76H

nappali tagozat

Készthely

2024

Tartalom

1. Bevezetés.....	2
2. Sportlovak tartása	3
2.1 Takarmányozás	3
2.2 A sportlovak etetése.....	3
2.3 A versenylovak és a nagy teljesítményű sportlovak takarmányozása	4
2.4 A tenyészmén takarmányozása	5
2.5 Energia.....	6
2.6 A takarmány energiaforrásának hatása a lovak teljesítményére.....	8
2.7 Lovak ápolása	9
a) Nyírás	9
b) Takarózás.....	10
c) Patkolás	11
d) A lovak kötelező és ajánlott oltásai	13
2.8 Lovak mozgatása.....	14
2.9 Lovak szállítása.....	17
3. Istállók tervezése, építése	18
3.1 Tervezés.....	18
3.2 Klíma.....	19
3.3 Box.....	19
3.4 A takarmány és alom tárolása	20
3.5 Mellékhelyiségek az istállóban.....	21
3.6 Fedeles lovarda	21
3.7 Pályák a szabadban	22
3.8 Kifutó (paddock).....	23
3.9 Jártató	24
3.10 Legelő.....	24
4. Anyag és módszertan	25
5. Eredmények és értékelésük	25
6. Következtetések	31
7. Összefoglaló	32
8. Irodalmi jegyzék:	33
8.1 Szakirodalmak:	33
8.2 Internetes források.....	33

1. Bevezetés

A lovak régen szabadon éltek zsákmányállatként a kontinenseken. Napi 16 órát töltöttek legeléssel, 4 órát mozgással, 4 órát pedig pihenéssel. A ménesek egy csődörből, kancákból és annak csikóiból álltak. A ló háziasítása után ezek a körülmények teljesen megváltoztak. Az ember a ló életét a saját szokásaihoz igazította. Napjainkban igencsak népszerűvé váltak a hatalmas, puccos lovas komplexumok, melyekben a ló gyakran egész életében nem találkozik a természettel. Sok helyen hallani, hogy a fűtött, meleg istálló az emberek érdekeit szolgálja, mintsem a lovakét. Azonban a lótenyésztés is más irányt vett a mai világban. A kitenyésztett sportlovak legtöbbször manapság már mindenre is érzékeny. Sportlovak tartása, lovas létesítmények kialakítása. Azért választottam ezt a témát, mert lótartóként fontosnak látom, hogy a lovamnak minél természetesebb életkörülményeket biztosítsak. Szerettem volna megérteni, hogy a sportistállók tényleg a mai sportlovak igényeit elégítik-e ki, vagy csak az emberek kényelméért vannak. Tapasztalataim alapján az állatok a megfelelő takarmányozás és mozgatás mellett jól érzik magukat az istállóban. Dolgozatom célja bemutatni ezen lovak életkörülményeit, tartását, valamint otthonuk felszereltségét és épületeit.

2. Sportlovak tartása

A lótartás egy nagyon összetett dolog, ahol számos dolgot figyelembe kell vennünk. Mivel egy élőlényről beszélünk, így az első, és legfontosabb dolog, hogy ez az állat eszik és iszik. Takarmányozásuk hatással van energiaszintükre. Ennek megfelelően kell lovaink mozgásigényét kielégítenünk. A mozgatás és takarmányozás mellett a lótartáshoz tartozik a lóápolás, ami sportlovak esetében nagyban eltérhet egy hobбилóétól. Egy sportló tartásakor ugyanis beszélnünk kell a nyírásról, a nyírás miatti megfelelő takarózásról, a nem kis költségekkel járó patkolásról és a versenyzésről is, ami magába foglalja a lovak szállítását.

2.1 Takarmányozás

A lótakarmányokat a legismertebb módon az alábbiak szerint osztjuk fel:

- tömegtakarmányok közé soroljuk az alábbiakat: zöldtakarmányok/ füvek, széna szalma, szilázs, szenázs
- gabonafélék és malomipari melléktermékek: árpa, kukorica, zab, korpa, törköly cirok, köles, melasz
- gumós takarmányok és gyökértakarmányok: cukorrépa, takarmányrépa, sárgarépa, burgonya
- ipari takarmánykeverékek
- fehérjetakarmányok: extrahált darák, pillangós növények magvai, állati eredetű takarmányok
- takarmánykiegészítők

A létfontosságú ivóvízről sem szabad megfeledkeznünk.

(Bodó Imre és Hecker Walter: Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat)

2.2 A sportlovak etetése

A naponta elfogyasztott takarmány mennyiségét és összetételét a testtömeg és a munkatevékenység figyelembevételével kell meghatározni. A napi 2-3 órát dolgozó közepes

termetű ló napi takarmányadagja a következőképpen alakul: 4-5 kg abrak, 6-10 kg szálatakarmány. Rövidebb munkaidőben vagy pihenőnapokon az abrak adagja felére csökkenthető. Másrészt ezeken a napokon növelhetjük a szálatakarmány mennyiségét. Az unalom elkerülése érdekében este nagyobb adag abrakot és szénát adunk. Éjjel van elég idő az evésre és az emésztésre, valamint a ló reggelig lefoglalja vele magát. A ló gyomra viszonylag kicsi. Ezért naponta legalább háromszor etessük, de jobb, ha naponta négyszer vagy ötször is megtesszük. (Heidrun Werner: Lovak 1993)

A takarmányhoz való hozzáférés korlátozása rövid étkezési vagy gyűjtögetési időt eredményez, ami a lovak jólétének romlásához vezethet. Ezért fontosak a gyűjtési idő maximalizálására irányuló stratégiák. Az egyik ilyen stratégia a takarmányok kis üreges szénahálókba történő adagolása az etetett takarmány korlátozása érdekében. A szénaháló lelassítja a takarmányfelvételt, mivel megnehezíti a ló számára a takarmány elérését. A szénaháló használata a takarmányozásban meghosszabbíthatja az etetési időt a takarmány talajon történő etetéséhez képest. A teljes etetési idő meghosszabbítható, ha a takarmány mellé szalmát is biztosítunk a szénahálóban vagy anélkül. A szénahálók használata és a lóhoz viszonyított elhelyezése is kérdéses azonban, hiszen a szénahálóból való étkezés negatívan befolyásolhatja a ló nyakát, hátát és állkapcsát, valamint a mozgásszervi rendszert. A szalma kevesebb energiát és több rostot tartalmaz, mint a legtöbb takarmány. Mivel a takarmány magas rosttartalma megnöveli a táplálkozási időt, a szalma hozzáadásával meghosszabbítható az etetési idő még akkor is, ha az energiabevitelt korlátozni kell. (Internet 1)

2.3 A versenylovak és a nagy teljesítményű sportlovak takarmányozása

Sportolónak minősülnek az alábbi tevékenységtípusú (ügető, galopp, ugró, fogat és díjló) lovak. Tekinthejük rájuk úgy, akár egy atlétára. A fő különbség az, hogy a ló viszonylag fiatalon versenyez. Emiatt a versenylovakat születésüktől kezdve különös bánásmóddal kell nevelni és takarmányozni.

A versenylovak etetésének legfontosabb alapszabálya, hogy mind az alutápláltságot, mind a túlkondicionálást kerülni kell. A túl sok étel elhízáshoz vezet, ami további megterhelést jelent a szív számára. Ezzel párhuzamosan a hőtermelés és így a hővesztés is megnő. A zsírbontó enzimek aktivitása csökken, pedig működésük elengedhetetlen az intenzív munkához.

Szélsőséges esetekben a túletetés a lábak vizenyőjéhez, csalaníkiütés kialakulásához a bőrön, kólikához, patairha-gyulladásához, izomvesztéshez és a test túlmelegedéséhez vezethet.

Segítséget ad a fejadag-ellenőrzéshez annak ismerete, hogy az életföntartó energiaigényen fölül óránként és testsúly-kilogrammonként jártatás esetén 2, néhány rövid vágtaugrással kiegészített lassú ügetéskor 21, gyors, vágtakkal és néhány ugrással kiegészített ügetéskor 53, rövid vágta, galopp és ugrás esetén 97, megterhelő erőfeszítéskor 250 kJ DE-t igényel a ló.

A súlyos és hosszan tartó stressznek kitett lovak energiaszükségletük egy részét a zsírtartalékok lebontásával fedezik. Számos adat arra utal, hogy a versenylovak étrendjének kiegészítése zsírral vagy olajjal előnyös, és megelőzheti a vércukorszint csökkenését.

Nem ajánlott csökkenteni a széna mennyiségét az edzés ideje alatt, mert ez emésztési zavarokat okozhat. A versenyszezonra a nehéz, hosszan tartó igénybevételre a lovat a verseny előtt 6-8 héttel etetéssel készítjük fel. A kezdetben adott abrak keveréket a kezdeti napi 5 kg-os adagról fokozatosan 8-8,5 kg-ra emeljük. Ezzel párhuzamosan 3,5-4 kg-ra kell csökkentenünk a szénaadagot, melynek harmadát reggel, kétharmadát este kell etetni. Rendkívül fontos az abrak adagjának csökkentése és a széna adagjának növelése az esetleges pihenőnapokon.

Hosszabb verseny előtti utolsó 1-2 napban a szénaadag rovására további 1-2 kg takarmány adható. A verseny napján nem szükséges szilárd ételt adni, általában elegendő a só és az ivóvíz (bár a gyakorlatban a szilárd ételt is etetik általában reggel). Rövidtávú futásoknál érdemes lehet 3-4 órával a rajt előtt kevés abrakot etetni. Ebben az esetben az időzítés nagyon fontos. A versenyló tápanyagellátása a takarmánykomponensek hőkezelésével, illetve mash etetésével is javítható. (Dr. Pongrácz László: A mesterlovász könyve 2006, Bodó Imre és Hecker Walter: Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat)

2.4 A tenyészmén takarmányozása

A mének termékenysége szezonálisan változik. A legjobb tavasszal, a legrosszabb télen. A termékenység már januárban és februárban javítható fehérjében gazdag táplálékkal és mesterséges fénnnyel. A párzási időszakon kívül a mén tápanyagigénye a környezeti hőmérséklettől és az edzés intenzitásától függ, és általában megközelíti a könnyű munkát végző lóét. Az elhízás befolyásolja a mén nemi aktivitását, ezért fejadagját a testsúly állandó kontrollálásával állítják be. A mének normál testtömege körülbelül 5-10%-kal nagyobb, mint a kancáké. Két héttel a fedezési időszak előtt a felső adag tápanyag-koncentrációját növelni kell.

Erős igénybevétel mellett az életfenntartó energia körülbelül másfélszerese szükséges. A fehérjeszükséglet három-négyszerese az életfenntartó szükségletnek, különösen a kén tartalmú aminosavak iránti igény nagy. Egy 600 kg-os ménnek 60-80 g lizin és 40-50 g metionin-cisztin kell. Ásványianyag- és vitaminszükséglete kb. egy előrehaladottan vemhes kancáéhoz hasonlítható, de az ondótermelés miatt a cinkigény 50%-kal magasabb. A legjobb javaslat 4 kg réti szénából, 2 kg lucerna szénából, 2 kg zabból és 3 kg lótaból álló fejadagot javasol egy 600 kg-os ménnek, aki napi 1-2 óra könnyű munkát végez. A lótakarmány 52% zabból, 10% búzacsírából, 10% búzakorpából, 10% extrahált szójalisztból, 5% szárított sörélesztőből, 5% hallisztból, 5% lucernalisztből és 3% ásványi és vitamin-premixből álljon, és 11,6 MJ DE-t, 17,6% emészthető nyersfehérjét, 12 g lizint és 6,6 g metionin-cisztint tartalmazzon kilogrammonként. Hasznos lehet további zöldtakarmány vagy forró levegővel szárított zöldliszt kiegészítő etetése. (Bodó Imre és Hecker Walter: Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat)

2.5 Energia

Az energiát az izmok megfelelő működéséhez a táplálék biztosítja lovaink számára. Az élettani folyamatokhoz szüksége van a sejteknek a különféle vitaminokra, ásványi anyagokra. Az energiahány súlyvesztéssel és letargiával járhat, míg a túlzott energiabevitel magatartási zavarokat, elhízást, kondíciórómást okozhat. A ló emésztése és anyagcseréje gyors, ezáltal könnyebb megérteni, milyen hatással lehet az energiaszintje a súlyára, a temperamentumára és a teljesítményére. Az energiát a ló a gondosan összeállított takarmány különböző elemeiből nyeri, melyek a következők: strukturális/ oldhatatlan szénhidrátok, oldható szénhidrátok és cukrok, keményítők, olajok. A strukturális szénhidrátok kevés energiatartalmú rostokból állnak, azonban ezek a rostok hosszú időtáv alatt hőtermeléssel javítják a ló közérzetét. A ló étrendjében a legnagyobb részt ezek a rostos anyagok képviselik. Emésztése a vastagbélben történik. A gyorsan lebomló oldható szénhidrátok és cukrok főként glükózból állnak. A pázsitfűfélék cukortartalma magas. A cukor gyors megemésztése hiperaktívtságot vált ki a lovakból. Ez is közrejátszik abban, hogy a sportlovakat nem szokás legelőn tartani, maximum csikó korukban. A keményítők megtalálhatók minden zöldségben és növényben, a gabonafélék magjai azonban nagyon gazdagok benne. A túlzott keményítő fogyasztás nyirokér és patairhagyulladásához vezethet. A ló természetes étrendjében az olajok csak minimális mennyiségben szerepelnek. Az olajok pótlására nemesített növények magvait használjuk. Ilyen

lehet például a lenmag, a napraforgó vagy a szója. Magas energiatartalmuk miatt az olajok kiváló takarmánykiegészítők. Növelik az állóképességet, segítik a súlygyarapodást, valamint a bőrre, szőrre, patára és az ízületekre is jótékony hatással vannak. (Jo Bird: A természetes lótarás)

Az energiaszükséglet több tényező hatására változhat. Ilyen tényezők a súly, a terhelés és a típus vagy vérmérséklet. Világszerte számos rendszer létezik a lótakarmány energetikai értékelésére és a lovak energiaigényének jelzésére. Ezek azonban jellemzően két rendszer adaptációját és módosítását foglalják magukban: az egyik az amerikai lótakarmány emészthető energián (DE), a másik a nettó energián (NE) alapul. Az emészthető energián alapuló rendszer hátránya, hogy túlbecsüli a magas rosttartalmú takarmányok potenciális mechanikai energiaellátási kapacitását a magas oldható szénhidrát tartalmú takarmányokhoz képest. Ennek oka, hogy a rostokból képződött olajsav zsírsavak energiaellátási hatékonysága alacsonyabb, mint a glükózé. Az INRA által kifejlesztett rendszer két elven alapul:

- 1) A legtöbb sportolónál az életfenntartó energiaszükséglet képviseli a nagyobb arányt, amely a napi energiaszükséglet 70-80%-át teszi ki.
- 2) A tápanyagok NE-értéke az aerob ATP-termelő képességükön alapul, függetlenül felhasználásuktól (életfenntartó vagy munka). A versenylovak napi energiaellátása gyakran eléri az életfenntartó szükséglet kétszeresét, így esetükben az első feltételezés téves. Az INRA rendszerben az életfenntartáshoz és a munkához szükséges metabolizálható energia átalakítási hatékonyságát (k) egyenlőnek feltételezzük. Nyilvánvaló, hogy a munka fokozott hőtermeléssel jár, így az átalakítás hatékonysága nem összehasonlítható az életfenntartásával.

Az NRC ajánlás az élősúly alapján becsüli meg a lovak életfenntartó energiaszükségletét – ellentétben más haszonállatokkal, ahol a metabolikus testtömeg a számítás az alapja. Ennek az oka, hogy Pagan és Hintz (1986) eredményei szerint a lovak életfenntartó energiaszükséglete egyenesen arányos az élősúllyal, és a kutatási eredmények nem támasztják alá a metabolikus testsúly alkalmazásának előnyeit. Az életfenntartó követelmények az akaratlagos testmozgástól függenek, így a minimális, mérsékelt és haladó aktivitásra vonatkozó követelményeket a lovak terhelésétől és temperamentumától függően számítottuk ki. A munka energiaigényének becsléséhez ismerni kell a munka során felhasznált energia mennyiségét. Ez elsősorban az elvégzett munka intenzitásától és időtartamától függ. Ezek közül a munkaintenzitás meghatározása a legnehezebb, mert nem mérhető közvetlenül. Az intenzitást befolyásolja a sebesség, a talaj ellenállása, az emelkedés/süllyedés, az ugrások száma és magassága, a begyűjtött és bővített programelemek száma, a szállított teher súlya. Bár szoros összefüggés

van az oxigénfogyasztás és a pulzusszám, valamint a munka energiaigénye között, az említett adatok alapján számított becslési egyenletek eltérő munkakörülmények között pontatlan becslést adnak. Mindezen okok miatt négy általános intenzitási kategóriát hoztak létre: könnyű, közepes, nehéz és nagyon kemény munka.

A lovak munkájának energiaigénye kategóriánként az életfenntartó energiaszükséglet 20, 40, 60 és 90%-a. Nyilvánvaló, hogy ezek a kategóriák csak méretbecslésre alkalmasak, nem lehet pontosan meghatározni az egyes lovak energiaigényét. Más ajánlások az egyes sétamódok és mozgási sebességek eloszlása vagy a gyakorlatok gyakoriságát, hosszát és intenzitását értékelő pontozási rendszer alapján becsülik meg az energiaszükségletet. Az állapotváltozások megfigyelésével lehetőségünk van a munka és a tápanyagellátás (energiaellátás) megfelelőségének ellenőrzésére. A kívánt állapot a napi energiabevitel 10-15%-os csökkentésével vagy növelésével érhető el. (Internet 2)

2.6 A takarmány energiaforrásának hatása a lovak teljesítményére

Ahhoz, hogy a sportló a maximális teljesítményét elérje, a verseny előtt elegendő időnek kell eltelnie ahhoz, hogy a táplálék megemésztődjön, felszívódjon és elraktározódjon. Ha túl sok idő telik el, a szervezet elkezd mozgósítani tartalékait. A vércukorszint jelentős csökkenése az etetés után három órával végzett lovagnál figyelhető meg, de ez nem volt megfigyelhető azoknál a lovagnál, amelyeket nyolc órával edzés előtt etettek vagy éjszaka éheztek. A verseny ideje alatt csak a távlovakat szokás etetni az egyes szakaszok közötti szünetekben. A távlovak versenyzők ilyenkor általában tömegtakarmányt tesznek lovais elé. Ennek az az oka, hogy a tömegtakarmány kulcsfontosságú a szervezet hidratáltságának és elektrolit-egyensúlyának fenntartásához. Egy másik ok, hogy a távlovak energiaellátásának háromnegyedét olajsírsavakból kell fedezni, amihez viszont nagy mennyiségű rost szükséges. A lovak energiaigényének és energiafelhasználásának egyéni eltérései miatt a takarmányozás állandósága (tápanyagellátás) és a munkaintenzitás csak a takarmányozási előzmények és az edzettség/ kondíció ismeretében határozható meg. Ha a ló állapota megfelel az elvárásoknak, akkor a takarmányadag energiatartalma megfelel az igényeinek. Ha azonban a kívánt kondíciót nem érjük el, vagy túllépjük, az addig etetett takarmányadag megfelelő alap a szükséges változtatásokhoz. (Internet 3)

2.7 Lovak ápolása

A loápolás általában a kültakaró tisztítását jelenti, de átvitt értelemben ide tartozik a lóval való érintkezés, az egészségi állapot figyelemmel kísérése és minden rendszeres, nem hasznos tevékenység az állattal. A bőr hámrétege folyamatosan kopik, az elhalt hámrészeket rendszeresen el kell távolítani. A rendszeres tisztítás nagyon fontos az egészséges bőrlégzés elősegítéséhez az izzadság, a szennyeződés és a fedőréteg cseréje révén. Az anyagcsere mellett a helyes bőrlégzés a szervezet hőszabályozása szempontjából is fontos, hogy egy ápolat állat ne csak esztétikai örömet okozzon gazdájának, hanem az ápoltság is segít az egészség megőrzésében. Ahogy a mondás tartja: "alapos ápolás = fél ablak." A rendes napi ápolás a felnyergelés előtt a megállapított munkarend szerint történik. Az ápolás szalmacsutakkal kezdődik, amellyel a ló egész testét végig dörzsöljük. Ezután a vakaróval körkörös mozdulatokkal lazítsuk fel rajta a szennyeződésréteget, majd szőrkefével távolítsuk el a szőrmentén. A kefe és a vakaró helyes használata: amikor a ló jobb oldalán áll, tartsa a kezét a jobb kezében, a vakarót pedig a bal kezében. A kefével előlről hátrafelé haladva simítsa ki a vakaróval felborzolt szőrzetet, majd tisztítsa meg úgy, hogy a kezét a vakarón húzza át. A vakaróban felgyülemlett port időnként ütögessük ki. A hosszú szőröket (sörény, farok) gyökerkefével fésüljük, de külön sörény- és farkfésű is használható erre a célra. Az ápolás egy lehetőség arra, hogy lovunkon felfedezzük a sérüléseket, kiütéseket vagy egyéb rendellenességeket. Ezt követi a paták kipucolása. A ló lábát felvéve patakaparóval eltávolítjuk a bele ragadt sárrejteget vagy esetleges kis kavicsokat. A lovunk könnyen megizzad munka közben. Távolítsa el a szerszám alatt felgyülemlett izzadságot puha csutakkal vagy egy jól kicsavart nedves szivaccsal. Nyáron, ha nem kell attól tartani, hogy megfázik az állat, a lovak mosása kényelmes és praktikus ápolási módszer. Vigyázni kell azonban arra, hogy a lovat soha ne mossuk meg, ha fel van hevülve. Mosáshoz 15-20 Celsius fokos víz használata javasolt. A felesleges víz eltávolítására úgynevezett tajtékvonót/vízlehúzózt használunk. Fürdés után a lovat a hempergés megakadályozása érdekében száron vezessük megszáradásig. (Bodó Imre és Hecker Walter: Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat)

a) Nyírás

A lovak télre hosszabb szőrt növesztenek, amely a testüket jól szigeteli, ám munka közben jobban megizzasztja őket. Ez a rossz közérzet miatt a kondíció romlását eredményezi. A nyírást általában a ló érdekében végezzük, és ha az általa végzett munkához igazítjuk, nem okozhat gondot. A legtöbb lovat szeptemberben és októberben nyírják, de a versenylovak szőrzetét

egész évben rendszeresen karbantartják, hogy minimálisra csökkentsék az izzadást. A lovat nem elég szezononként egyszer megnyírni, a szőrnövekedéstől függően kettő-négy hetente ajánlott megismételni.

Ha úgy döntött, hogy megszabadul lovának hosszú szőrétől, a következő dolog, amit át kell gondolnia, hogy milyen stílusúra szeretné vágni. A stílus kiválasztásakor ne a kinézeti szempontokon legyen a fő hangsúly. A cél az, hogy a ló testéről annyi szőrt távolítsunk el, amennyi feltétlenül szükséges, hogy kényelmesebben és hatékonyabban tudjon dolgozni. Ezért a lónyírás elsősorban a ló napi mozgását tartja szem előtt. Gyakorlati okokból ajánlott a testet a fej és lábak kihagyásával nyírni. Ilyenkor bevett gyakorlat, hogy a fejet a pofaszíjig nyírják le, a lábak pedig könyöktől és térdtől lefelé szőrösek maradnak.

Ha az esztétika fontos (eladó lovak, nagyobb versenyek, ménpróbák stb. esetén), indokolt lehet a ló teljes nyírása. Ez sokkal elegánsabb, de sokkal hosszabb folyamat és sok ló nem viseli jól a füle, a homloka és lábai nyírását.

Gyakori szokás a nyereghely meghagyása is. A helyzet az, hogy a szőr természetes ütéscsillapító és véd a nyereg általi kidörzsölődéstől is, de a ló izzad a nyereg alatt, ami ugyanolyan lassan szárad, mint a nyíratlan ló. Magyarországon nem túl elterjedt stílus, amelyben csak a különösen izzadt testrészeket, mint a nyak, a szügy, a lágyék és a konc kerül nyírásra. Ez a módszer nagyon praktikus olyan állatok számára, amelyek nem végeznek nehéz munkát, és félridegben vannak tartva, tehát a ló sok időt tölt a karámban, de ténylegesen boxban él.

Ennek a stílusnak egy alternatívája az, amikor a ló hasát nem nyírják meg. Ez további védelmet biztosít, mivel a has nem izzad túlságosan.

Ebben az esetben munka közben kevésbé izzad a ló, vagy ha mégis megizzadna, a lenyírt szőr hamar megszárad, és a hát természetes módon védve marad. Így sokszor sem a karámban, sem az istállóban nem igényli a takargatást. (Jo Bird: A természetes lótartás, Internet 4)

b) Takarózás

A lótakarást a lótulajdonosok ma már nemcsak hasznossága, hanem divatossága miatt is alkalmazzák. A lovak nyírása is egyre gyakoribb, ezért a lovak takarása elengedhetetlenné válik. A leggyakoribb kérdés azonban az, hogy mikor milyen takarót használjunk. Ehhez

azonban fontos tudnunk, hogy milyen típusú lótakarókat találhatunk a lovardákban és istállókban.

Elsőként a polár takarót érdemes megemlíteni, ami funkcióját tekintve a legegyszerűbb takaró, használható nyírt vagy nyíratlan lovak számára. Nyírt lovaknál munka előtti takarásra, bemelegítés előtt és munka utáni szárításra használják. Nyíratlan lovak számára ez (átlagosan) valamiféle takaró, ami alkalmas munka utáni izzadság szárítására (mivel a polár anyag elvezeti a nedvességet, így nem fázik alatta a ló) vagy a lószállítóban való utazáshoz.

Istállótakaró: Ez egy vastag bélésű takaró, amelyet boxokban és istállókban lévő lovaknak ajánlanak. Ez a fajta takaró elsősorban nyírt lovakon fordul elő. A nehézség, azaz a bélés különböző típusú lehet, hasonlóan a karámtakarókhoz. A 100 grammtól a majdnem 350-400 grammig terjedő takaróknak csak a lovas fantáziája szab határt. Arra azonban ügyelnünk kell, hogy lovunkat nehogyan túlöltöztessük.

Karámtakaró: Vastag béléssel ellátott, víz- és szélálló anyagból készült, hogy megóvjuk kedvencünket a környezet viszonyosságaitól. De ez a fajta burkolat nem csak nyírt lovakon található, mert a hideg olykor még a szőrös patásoknak is hideg. Erős és tartós anyagból készültek. Alkalmazásuk pedig az időjárás függvényében változik.

Munkatakaró: Ez a fajta takaró a nyereghez rögzíthető, és védi a lovat, különösen a vese területén. A zordabb időjárásra van vízlepergető változat is, de a legelterjedtebbek a polár anyagból készült darabok. Kifejezetten nyírt lovaknak ajánlott, mivel egy nyírt vagy idősebb ló több plusz meleget igényel. Figyelembe kell vennünk azt is, hogy milyen fajtájú lóhoz szeretnénk használni a takarót, hiszen például egy angol telivérnek vékonyabb a bőre és kevésbé sűrű a szőrzete, így a takarót attól függően kell kiválasztani. A napközben karámban álló nyírt lónak, aki este boxban áll, szinte az összes takarótípusra szüksége van legalább egy példányban, mert a nyíratlan lovakkal ellentétben a nyírt szőrű ló már nem tudja tartani és felmelegíteni a levegőt, és így szinten tartani a hőegyensúlyát. (Internet 5)

c) Patkolás

A sportlovak teljesítménye elsősorban lábaik egészségétől függ. A pata a végtag azon része, amely érintkezik a talajjal, így minden ütés, amely a talajjal érintkezik, a patán keresztül érkezik. Nem véletlen a régi mondás: „A pata a ló”. Rámutat az egészséges, ép pata fontosságára. A rendszeres, szakszerű ápolás elengedhetetlen ahhoz, hogy a pata meg tudjon birkózni a napi használat követelményeivel, és védve legyen a különféle káros hatásoktól. A hanyag vagy szakszerűtlen pataápolás különböző rendellenességek kialakulásához vezet, amelyek veszélyeztetik a ló alkalmasságát. Mivel a pata elsősorban a nedvességtartalma miatt

válik rugalmassá, ezért ügyelni kell arra, hogy ne száradjon ki. A munka végeztével vizes kefével tisztítsa meg a patát, és kenje be vékonyan patazsírral vagy pataolajjal. Átlagos használat mellett a szarutok havonta 8-14 mm-t nő. Ez azt jelenti, hogy még egy normál, egészséges patát is 6-8 hetente igazítani kell. A rendszeresen munkában lévő lovak patái gyorsabban kopnak, mint ahogy nőnek, ezért szükséges a patkolásuk. A sportlovaknál fontos a patkolás mind a négy lábra a biztos talajfogás érdekében, az elcsúszás kiküszöbölése miatt. A ló patkolása előtt a patát megfelelően meg kell puhítani, hogy a szaru könnyen dolgozható legyen anélkül, hogy megsérülne. A patkolás előtt el kell bírálni a következőket:

álló helyzetben: a pata helyzete, a pata alakja és minősége, a szarufal hossza és magassága, a pata szögelése, a régi patkó állapota és kopása

emelt lábon: szarutalp, nyírfa, saroktámasztók állapota, régi patkó kopása

mozgásban: a pata mozgatása előre, a talajra helyezés és megterhelés. Ezek ismeretében, el kell döntenie a patkolás módját és a patkó milyenségét. A régi patkó meglazítását követően helyezzük az első lábat a bakra. A kovács a szegcsonkvágóval eltávolítja a megmaradt szegcsonkokat és kihúzza a régi szögeket. A pata igazítása és faragása után következik az új patkó felferése. Ha a régi patkó nem túl kopott, újra felhasználható, ha igen, újat kell készíteni. A patkó nem lehet túl nehéz, a használatához kell igazodnia, és nem befolyásolhatja a ló lábszerkezetét vagy a pata természetes testhelyzetét. A patkót szabályos patára 6 szöggel rögzítik. Mindig a patkó igazodjon a patához, ne a patatalpat süssék a patkóhoz. A patkolás után lépjen és ügessen a ló, hogy meggyőződjünk arról, nincs-e szögnyomás, sántaság.

(Bodó Imre és Hecker Walter: Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat, Internet 6)

d) A lovak kötelező és ajánlott oltásai

Csakúgy, mint az emberek, a lovak is fogékonyak számos veszélyes betegségre, de ezek többsége az állatorvoslásnak köszönhetően megelőzhető.

Kötelező oltások:

- A lóinfluenza légzőszervi problémákat okozó, fertőző betegség. Különösen fogékonyak rá a fiatal lovak. Ritkán halálos kimenetelű, de a súlyos tünetek miatt a ló teljesítményét erősen befolyásolhatja, és több ló tartása esetén az egész állományt megfertőzheti. Lóinfluenza ellen az alapimmunizálást követően 3 hónapos kortól lehet oltani, a hobбилlovakat évente, a versenylovakat fél évente szokás oltani.
- A lóinfluenza elleni vakcinát a tetanusz elleni vakcinával kombinálva érdemes beadni. Lovaink szúrt sebek, sérülések és harapások révén megfertőződhetnek tetanusszal. A betegség általában végzetes. A kezelés nehéz és költséges, és lefolyása az állat állapotának romlásához vezet.
- A lovakat két másik súlyos betegség is érinti, amelyekre sajnos még nincs védőoltás, ezért vérvétellel és megelőző vizsgálatokkal kell megelőzni a járványokat. A takonykór és a fertőző kevésvérűség rettegett lóbetegségek, amelyek az állat halálához vezethetnek. Mind a takonykór, mind az FKV bejelentésköteles betegség. Napjainkra újra felbukkant Magyarországon, ezért kiemelten fontos, hogy a lótulajdonosok betartsák a szűrővizsgálatok, utazási és versenylovak szabályait. A hobбилovaknál 3 évente kötelező a vérvétel, versenyeken, rendezvényeken részt vevő állatok és a tenyészállatok esetében évente.

Ajánlott oltások:

- A herpeszvírus elleni védőoltás elengedhetetlen, különösen a tenyészkanca és mének esetében. A kancák elvetélhetnek a herpeszvírus miatt, és a betegség gerincvelőbénulást is okozhat. Az első oltást a fedeztetés előtt kell beadatni, két hónappal később meg kell ismételni, majd fél évente rendszeresen oltani.
- A nyugat-nílusi láz a szúnyogok által terjesztett betegségek egyike. Az elmúlt években hazánkban is elterjedt, ami az esetek számának növekedéséhez vezetett. A betegség idegrendszeri tünetekben nyilvánul meg – lázat, remegést, izommerevséget okoz, és esetenként végzetes is. A kimentett állatok maradandó, életre szóló károsodást szenvednek, amely jelentősen rontja a ló használati értékét. A betegség védőoltással

megelőzhető, a két oltásból álló alapimmunizálást követően ezt évente, a szűnyogszezon kezdete előtt meg kell ismételni.

- A lovak veszettség elleni oltása megegyezik a kutyák és macskák oltásával. A veszettség Magyarországon ritka betegség, de ennek előfordulásával számolni kell. A veszettséggel fertőzött ló biztosan elpusztul, és veszélyt jelent más állatokra és emberekre. A lovak veszettség elleni védőoltása egyszerű és viszonylag olcsó módja a probléma megelőzésének. (Internet 7)

2.8 Lovak mozgatása

A testmozgás a lovak táplálkozás utáni legfontosabb életjelensége. A ló testének egészséges működéséhez elengedhetetlen az állandó testmozgás. A lovak már megszületésük után

fél óra múlva lábra állnak és egyre többet mozognak a napok elteltével. Mire a kiscsikó felnőtt sokat kell mozogni, hogy egészséges maradjon, ellenálljon a stressznek és nem utolsósorban olyan lóvá váljon, amely kiemelkedő eredményeket képes produkálni a sportban. A lovakra jellemző mozgás, a hely- és helyzetváltoztatás. A mozgás megteremtése

nélkülözhetetlen a táplálkozáshoz, a lovak egészséges életfolyamataihoz, az emésztéshez, a bélműködéshez, a fejlődéshez, a regenerációhoz és a mozgásszervek optimális működéséhez. A ló helyzetváltoztatással járó mozgásai a hempergés, a lefekvés, a felállás, a kirúgás és az ágaskodás.

A helyváltoztatással együtt járó általában előre haladó mozgás összehangolt, a súlypont, a mozgás irányának (előre, hátra vagy oldalra) eltolásának ritmikus folyamata, mely a mozgás típusától függ. A test felépítése, a végtagizületek szöge és az izmok felépítése fejlett, alkalmazkodik a mozgáshoz. Az előre mozgás mindig az egyik hátsó láb terhelésével, majd az ízületek nyújtásával kezdődik.

A jármód a ló mozgása közben a végtagok mozdításának sorrendjét jelöli.

A lépés a ló leggyakrabban használ és leglassabb jármódja. A lépés egy négy ütemű mozgás, amely egymást követő lépések sorozatából áll. A lépés hossza lehet 90-180 cm között. A tág skála oka, hogy a lépés hossza több tényezőtől függ, ilyen például a lapocka, vagy a lábak hossza. A lépés iramától függően lehet összeszedett lépés, középlépés vagy nyújtott lépés.

Az ügetés 12-18 km/h (200-280 m/perc) sebességű mozgás, a lépésnél gyorsabb. Az ügető ló átlós végtagjai ugyanabban a mozgásfázisban vannak, vagyis a ló súlypontját mindig két átlós lábpár támasztja alá. Az ügetés két ütemű mozgás. Az előre lendülő lábpár kicsit később érinti a talajt, mint ahogy a másik elhagyja, ezért a ló teste lebegő mozgást végez. Az ügetés lépéshossza 120-180 cm között van, nagyságát a hátsó lábak lendítésereje és a vállak szabadsága határozza meg. Lovagláskor megkülönböztetünk összeszedett, munka, közép és nyújtott ügetést.

A vágta a ló leggyorsabb jármódja. Ugrások sorozataiból álló, három ütemű jármód. A vágta három ütemű. Amennyiben a ló nem a lovas akaratának megfelelő kézen vágtazik, hamisan vágtazik. A vágta történhet jobb, illetve bal kézen. Ha a lovas akaratának megfelelően vágtazik ellentétes kézen, ellenvágtát végez. Iramtól függően négy vágtaát különböztetünk meg: munkavágta, összeszedett vágta, nyújtott és középvágta.

A hátralépés egy olyan mozgásforma, amivel a ló, habár együtt is született, önszántából mégsem gyakran hajtja végre. Kétütemű, azonban lebegő fázissal mégsem rendelkezik.

Az úszás átmozgatja a test minden izmát, és javítja az állóképességet. Számos lovardában található lovak számára kialakított úszómedencét, vagy vízzel felengedhető futópádot, aquatrainert. Ezen berendezések segítséget nyújthatnak sportlovak trainingezésében. A ló fejét a víz fölé emeli, és ügető mozgást végez.

Az ugrás helyből, ügetésből és vágtaból elvégezhető mozgás, amiközben a ló lebegő fázissal teljesít különféle akadályokat. Ezt a mozgást díjugratásban és militaryban használják.

Karámozás

A karám lényegesen kicsi, de szabad mozgásteret biztosít lovaink mozgásigényének kielégítésére. A sportlovak idegrendszerére is pozitív hatással van.

Biztosítjuk számukra a mozgás szabadságát.

A karám használata: A nyugodt, kiegyensúlyozott lovakat kötőfékkal és vezetőszárral vezetjük ki.

A sérülésveszély elkerülése végett lovaink lábára tehetünk védőfelszerelést, lábvédőket, pataharangot. Élénkebb, temperamentumosabb lovakat

kantárral vagy kapicánnal kell a karámba vezetni.

Vezessük be az állatot a karámba, fordítsuk vissza a bejárat felé, majd úgy engedjük el.

Ezzel megelőzhetjük számos rossz szokás kialakulását és csökkenthetjük a balesetek számát is.

Ha több lovat vezetünk egyszerre a karámba, akkor a fent említett pontokon kívül arra is figyelniünk kell, hogy egyszerre engedjük el a lovakat.

Irányított mozgatsnál korlátozzuk a ló mozgását, szabályozzuk annak irányát, sebességét és időtartamát.

A lovak futószárazása egy irányított mozgás egy 15-20 m átmérőjű körön, melyet a futószárazó személy utasításai alapján végez a ló. A futószáraz munkának több célja is lehet. Sportlovak esetében csikók, fiatal lovak betanításának alapja, későbbiekben mozgatas, támaszkodás javítása, testtartás korrigálása, betegség után minimális munkára képes lovak mozgatas. A futószárazást legtöbbször erre a célra kialakított körkarámban végzik. Ehhez a munkavégzéshez az alábbi felszereléseket használjuk: futószár, ostor, kantár vagy kapicán, és igény szerint lábvédők, futószárazó heveder és segédszarak. A kikötés keretet ad a lónak és támaszkodást biztosít.

A lovak mozgatasára nyereg alatt többféle képpen van lehetőségünk. Sportlovakat általában versenyzés céljára tartunk. Versenyszerű lovaglás szakágai: díjugratás, díjlovaglás, lovastusa, lovastorna, távlovaglás, lovas polo, western lovaglás. A lovak nyereg alatti mozgatas a szakághoz igazodik, amiben versenyzik. A lovak nyereg alatti mozgatasakor fontos, hogy ez soha ne terheljük túl, különösen, ha fiatal lóról van szó. Fiatal ló izomzata, inai és ízületei korai túlterhelés miatt elhasználódhatnak, és a fiatal ló munkakedve csökkenhet, akár teljesen el is mehet. Lényeges, hogy a fiatal lovat, vagy betegségből visszahozott állatot fokozatosan tegyük ki terhelésnek. A jól megtervezett edzésterv segíti a változatos és következetes munkát. A lovak nyereg alatti mozgatas során minden szakágban versenyeken veszünk részt, ezért nagyon fontos lovaink edzése során, hogy változatos munkában vegyenek részt. Ezért nagyon fontos, hogy a díjló is megkapja az ugrás kiképzésének alapjait, és az ugró lónak is iktassunk be idomító edzést. A különböző szakágak eltérő követelményeket támasztanak a lovakkal szemben.

A jártatógép lehetővé teszi több ló egyidejű, kevés emberi energiát igénylő mozgását. 3-16 ló kiképzésére alkalmas méretétől függően a kívánt jármódnak megfelelően. Talajszintje a külső talajszintnél magasabb. Általában a pályákkal azonos a talaja, azaz homok, vagy homok és más anyagok keveréke, gumi őrlemény, szövet, faforgács stb. A talaj folytonos karbantartása, öntözése, egyengetése fontos. A jártatógép ideális lovak hatékony bemelegítésére munka előtt vagy munka után a lovak klinikai alapértékeinek helyreállítására. Ráadásul szabadnapokon használhatjuk a lovak lemozgatására. A jártatók könnyen programozhatók. Szabályozható a jármód, a tempó és az idő is. Ez segít szem előtt tartani a bemelegítés és levezetés fontosságát. (Erich Oese: Pferdesport, Gillian Higgins: How Your Horse Moves, Internet 8)

2.9 Lovak szállítása

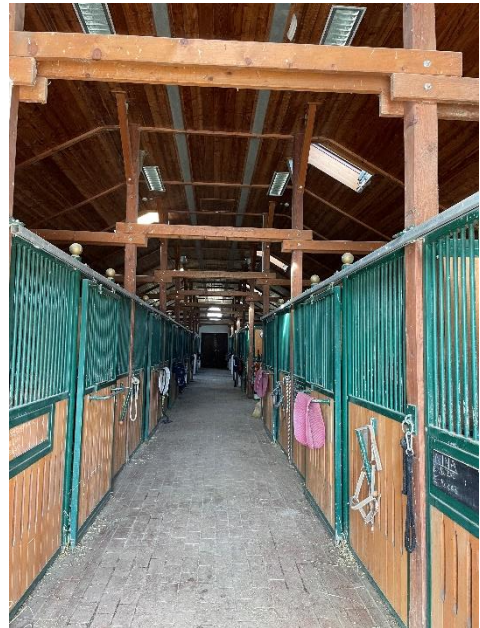
A lovakat fedeztetésre, versenyekre stb. speciális szállító járművekkel visszük. A szállítás rutinos lovak esetében is balesetveszélyes. A lószállítókat több kategóriába sorolhatjuk. Az 1 vagy 2 ló szállítására alkalmas utánfutók autóval húzhatók. Belsőjük a lovak mozgását szinte teljesen lekorlátozza. Ezt választófalakkal, far és mellvasakkal oldjuk meg. Fontos figyelmet szentelni a jármű szellőzésére is. A lovak szállítására különböző védőfelszereléseket használhatunk. Ilyen elsősorban a szállító kamásli, ami védi a ló lábainak szinte egészét. Helyette használhatunk ín és bokavédőt, fáslit, pataharangot. Hideg időben érdemes takarót

is raknunk lovunkra. A lovak felvezetése a szállító eszközre kezdetben problémát jelenthet, ugyanis egy, a ló számára még ismeretlen eszközről van szó, ami félelmet kelthet benne. Fokozott türelemre van szükségünk, mert ha erőszakosan, vagy agresszívan bánunk ilyenkor lovunkkal, rossz élményként rögzülhet benne. A felvezetés sorrendjét a lovak viselkedése határozza meg. Először a legnyugodtabb lovat vezessük fel, mert őt követve a többi ló is nyugodtabb lesz. A lovak felrakásához három, a lovat jól ismerő ember ajánlott. Az egyik vezeti, a másik kettő hátulról, ha szükséges noszogatja, és vigyáz, hogy a ló le ne lépjen a rámpáról. Útközbenre érdemes szénával megpakolt szénahálót bekészíteni a lónak, hogy könnyebben le tudja foglalni magát. (Bodó Imre és Hecker Walter: Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat)

3. Istállók tervezése, építése

Bár a ló már 5000 éve emberi tenyésztési befolyás alatt áll, viselkedése és életkörülményeivel szemben támasztott követelményei nem változtak jelentősen. A lovak gyakori megbetegedése, maradandó egészségkárosodása azt jelzi, hogy szükségleteiket nem elégítik ki megfelelően, és gyakran nem megfelelően tartják vagy használják őket. A leggyakoribb a sántaság és a légzőrendszeri betegségek. Ezen a helyzeten csak akkor tudunk javítani, ha a használati és tartási hibákat kijavítjuk. A ló egy társas lény. Ha nem vesszük figyelembe ezzel szembeni igényeit gondjaink akadhatnak a velük való foglalkozásban, valamint

viselkedési zavarokat is tapasztalhatunk. Emiatt az érintkezés lehetőségét annyira szabadon kell hagyni, amennyire csak lehet az adott tartási formában. Egyéni tartás esetén a lovak legalább hallhassák, láthassák vagy szagolhassák egymást. A közös kifutó is fontos. Fiatal lovaknál sportlovak esetében is figyelni kell a társas felnevelésre, hogy az egészséges fejlődést fenn tudjuk tartani. (Internet 9)

3.1 Tervezés

Lovarda tervezésekor több dolgot kell figyelembe vennünk. Ilyen elsősorban az igények meghatározása. Sportistállók esetében mekkora területre van szükségünk, hogyan kapcsolódik be az úthálózatba, milyen a megközelíthetősége, milyen településen, milyen város közelében helyezkedik el, milyen a már működő komplexumok nagysága és száma, milyenek a már működő helyek hiányosságaiból adódó lehetőségek.

A lovas világban történő építkezéseknek is meg kell felelniük a jogi előírásoknak. Figyelembe kell vennünk a szomszédok jogait is. Gyakran panaszt tehetnek a szag, zajok vagy rovarok miatt. Egy jól tervezett lovarda azonban nem terheli, hanem gazdagítja a környezetét. Minden építkezés kezdetét a ráfordítás és tervezett hozam kiszámításával kezdjük. Tervezett hozam egy sportistálló esetében az edzések, bértartás, esetlegesen lóképzésre vagy fedeztetésre hozott vendéglovak ellátása. Ráfordítások: gépek és épületek javítása, munkabérek, lovak vásárlása,

azok takarmányozása és ellátása. A hozam és veszteség különbsége adja ki a nyereséget vagy a mínuszt.

Régebben masszív, vastag falakat építettek az istállókba, ma azonban ezt felváltotta a könnyű szerkezetes építkezés. Gyakran használt, népszerű építőanyag a fa. (Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése, Internet 10)

3.2 Klíma

Gyakorlatban a legtöbb hibát a zárt istállók klimatizálásakor lehet elkövetni, sokszor már a tervezéskor. Ügyelnünk kell a következőkre: hőmérséklet, fény, páratartalom, légmozgás, káros gázok koncentrációja, por és mikrobatartalom. A ló a magas és alacsony hőmérsékletet is jól tűri, a hőmérséklet ingadozást azonban nem. Az istállónak tehát igazodnia kell a külső hőmérséklethez. Az istálló páratartalmát a következő tényezők befolyásolhatják: külső levegő nedvességtartalma, kilélegzett levegő, a bőrlégzés, az itatók, a belső hőmérséklet, a bélsár és vizelet ürítés. A légzőszervek érzékenysége miatt a túl magas vagy túl alacsony páratartalom is árthat az állat egészségének. Az ideális páratartalom 60-80%.

Higiéniai okokból gyakran keletkezhet az istállóban ammónia és kén-hidrogén. Ebből a szempontból a naponta cserélt alom előnyösebb, mint a mély alom.

Egy istállóban elengedhetetlen a levegő cserélődése. A levegő mozgását a hőmérséklet határozza meg. Melegebb időben erősebb légáramlásra van szükség. A megfelelő klíma elérésében a szellőztető rendszerek és a megfelelő hőszigetelés segítenek. (Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése, Dr. Pongrácz László: Lóerő)

3.3 Box

Egy átlagos box mérete 3,5*3,0 m. Alapszabály, hogy kancát és mént nem helyezünk közvetlen szomszédos boxba, ahol bármilyen módon érintkezhetnek egymással. A bokszt alsó része rendszerint 40 mm vastag, 1,3 m magas kemény fadeszkából készül. Ezeket a deszkákat U alakú acélkeretbe sorakoztatják. A fentebb lévő részen legalább 25 mm vastagságú, rácsos közfalat alkalmaznak. A rács közötti rések ne legyenek nagyobbak 5 centinél, mert lovunk patája bele akadhat. A csöveket rejtett lyukakba kell forrasztani. Az össz magasság legyen meg minimum 240 cm. Boxajtó esetében beszélhetünk szárnyas, vagy tolóajtóról, de mindkét esetben legyen meg 120 cm széles. A talaj legyen sima felületű, légáteresztő, száraz és könnyen

tisztítható. Ez lehet beton, fahídlás, téglaburkolat, valamint gumipadló. A padló esetleges keménységét az alommal lehet kiegyensúlyozni. Az említett gumiszőnyeg nehezen tisztítható, emiatt gócpontok kialakulásához vezethet. Az istálló talaja az istállófolyosóéval legyen egy magasságban. A boxon belül különböző berendezések találhatók. Az etetőcsészéket a boxnak az istállófolyosó felőli oldalán érdemes elhelyezni, a talajtól 60 cm magasságban. A csészéket az etetőnyíláson keresztül kívülről töltik meg. Ezt a bokszt sarkában érdemes kialakítani. Az önitató lehetőség szerint távol legyen az etetőtől, mert sok ló képes beszennyezni a saját vizét a táplálékkal. Ajánlott, hogy az itatók egyenként, vagy rövid szakaszonként legyenek elzárhatóak, hogy javítás esetén ne az egész istállót kelljen kézből itatni. A boxban lévő lovaknál ügyelnünk kell az unalom enyhítésére. Gondoskodjunk a kilátásról. Az ember, gép vagy másik ló mozgása szellemileg élénkíti a lovat. Gondoskodjunk a lassan fogyó takarmányról. Ebben segíthet nekünk a már említett szénaháló. Az idő számunkra is gyorsabban telik, ha csinálunk valamit. Emiatt célszerű a boxban tartott lovaknak különböző játékokat venni. A hangulat érdekében, hogy a ló ne egész nap a csendben álldogáljon napi 1-2 órára kapcsolhatunk rádiót. (Internet 11)

3.4 A takarmány és alom tárolása

A takarmányok és az alomanyag helyigénye leginkább a lovak számától függ. A széna ára évszakonként változik, így érdemes egész évre előre beszerezni. Ez hatalmas helyet igényel. Erre a legpraktikusabb megoldás a fóliasátor, vagy a könnyű szerkezetes fémcsarnok. A szalma ára nem ingadozik, így elég csak három hónapra előre gondolkodnunk. A legjobb természetesen az, ha ezeket elő tudjuk állítani saját használatra. A személyzet munkáját nagyban megkönnyíti, ha a tárolóhelyiségek az istálló közvetlen közelében vannak. Az abrakot zsákokban, nagy mennyiségben esetlegesen silóban tárolják. A legtöbb istálló esetében belül található egy takarmánykamra. Itt tárolható kis része az abraknak, és a különböző táplálékkiegészítők. A boxokat a legtöbb helyen napi szinten trágyázzák. A trágyát talicskával kiviszik a trágyatárolóhoz, vagy utánfutóra rakva viszik el, amennyiben ez nem a közelben található. A trágyát célszerű nem a szélnek kitett oldalon tárolni. (Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése)

3.5 Mellékhelyiségek az istállóban

A nyeregkamra, másnéven nyerges elhelyezése az istállóban a legpraktikusabb, de mindenképpen a közelben legyen. Nagyobb vállalkozás esetén érdemes több nyergest is építeni, hogy a benne tárolt felszerelések kényelmesen elférjenek. Egy ilyen helyiségben elsősorban a nyergek, kantárok, segédszárak, lábvédők és egyéb lófelszerelések, valamint esetlegesen nyergeszekrények elhelyezéséről kell gondoskodnunk.

A lóápolás számos istállóban az istállófolyosón történik. Ilyenkor az állatot egy vagy két vezetőszár segítségével a boxokhoz kötik. Praktikusabb megoldásnak tekintjük azonban, ha külön helyiség van kialakítva ezen célra. Lóápoló helynek tekintjük a mosó helyet is. Az izzadt lovat egy 2,5*3,5 m nagyságú, hideg és meleg vízzel egyaránt ellátott helyiségbe kötjük, ott mossuk meg a lábait, vagy az egész testét. Sportistállókban elterjedt berendezés a szolárium. Lámpái a napfényhez hasonló sugárzást produkálnak. Munka előtti használata segít a lovaknak a lazulásban, munka utáni fürdetést követően pedig elősegíti a száradást. Így a szoláriumot a lemosóhely közelében szokás elhelyezni. A munkaeszközök tárolására is elegendő helyet kell tervezni. Erre a célra az istállófolyosón, a közlekedést nem megzavaró hely is alkalmas, vagy az istálló mellett külön kamra kialakítható.

Egy istálló tervezésekor azonban nem csak a ló igényeit szükséges figyelembe venni. Az ott dolgozó személyzetnek szüksége van egy pihenőhelyre, ahol ebédszünetben le tudnak egyet ülni kifújni magukat. Amennyiben az adott helyen bértartás vagy lovagoltatás működik, a lovasok számára biztosítani szokás mosdót és öltözőt. Lehetőség szerint a férfi és női öltöző legyen elkülönítve, bennük zárható szekrényekkel.

Ha az istálló tenyésző központként is működik, a ménistállón belül célszerű kialakítani a fedett állomást. Alapterülete egy négyzetes terület, 8*8 m, magassága minimum 3,8 m. a helyiség legyen könnyen szellőztethető, padozat burkolata alaposan takarítható. (Dr. Pongrácz László: A mesterlovász könyve 2006)

3.6 Fedeles lovarda

Kiépítése alapkövetelmény a nagyobb cégek gazdaságos működéséhez. Elhelyezése az istállóból nyílóan a legpraktikusabb. A fedett lovardák falait tagolni kell (fa szerkezet, nagy ablaknyílások északra, amin keresztül a lovasok kinézhetnek a természetre). Mérete függ a

lovak számától, a vállalkozás nagyságától és a sport irányzatától is. A minimum méret 20*40 m-es, de díjugrató istálló esetében törekedjünk ennél nagyobbra, akár 25*45 méteresre. A patanyom feletti belső magasság minimum 5 m legyen. A fedeles lovardák tervezése áthidaló tetőszerkezeteket tesz szükségessé, mivel egy pálya közepén a tartó oszlopok balesetveszélyesek és akadályozzák a lóval való munkát. A jó szellőztetésről gondoskodni kell. Így kerülhető el a nyári túlmelegedés és a téli páralecsapódás. A tető hőszigetelésének köszönhetően kiegyenlíti a hőmérsékletkülönbséget a téli és nyári hónapokban, valamint csökkenti a csapadék kopogásának hangját. A falakat rendszerint fából vagy téglából építik. A főbejáratot tervezzük tágasra, hogy akár a traktor is beférjen rajta a pálya eligazítására, boronálására. A fedeles lovarda nappali megvilágításáról a megfelelően elhelyezett ablakok gondoskodnak. Ebből érdemes fényt szóró üvegűt választani, hogy a besütő napfény ne vakítsa a lovat, és a talajra vetülő fénycsíkok ne zavarják meg a lovat a munkában. A megfelelő ablakok kiválasztása segít a túlmelegedés elkerülésében is. A mesterséges megvilágítás síkmunkás edzésen 80, ugró edzésen 150, versenyen 300 lux legyen. Az áram takarékosabb használatához célszerű soros kapcsolókat használnunk. A talaj alapja a hordozóréteg. Ez 15-30 cm agyagból, esetenként gumipadlóból áll. Ezt borítja a taposóréteg, amire homok, homokgyaluforgács, homok-textil, homok-kaucsuk használható. A burkolatot tartóssá annak nedvesen tartásával tehetjük. Ez segít elkerülni a porképződést is. Öntözhetünk kézzel, de vannak erre a célra kialakított öntözőrendszerek is. A lovarda hasznosításától függően kialakíthatunk lelátót. Erre abban az esetben mindenképp szükség van, ha az adott lovarda versenyeknek, vagy egyéb rendezvényeknek ad otthont. A lelátót célszerű úgy kialakítani, hogy a nézők esetleges mozgása esetén a zajt akadálymentes közlekedéssel el tudjuk kerülni. (Internet 12)

3.7 Pályák a szabadban

A kinti pálya mérete a vállalkozás fő szakterületétől és nagyságától függ. Érdemes egész évben használható, négy évszakai pályát kialakítanunk. Szerkezete az alaptalajra épülő három rétegből áll: hordozóréteg, elválasztóréteg,

taposóréteg. a csapadék ezeken keresztül függőlegesen szivárog el. A maradék fölösleges vizet van az 1-1,5%-os lejtés vezeti el, vagy az alagcsövezésen keresztül távozik. A hordozóréteg 10-20 cm vastag sóderkeverékből áll. Az ezen elhelyezkedő elválasztóréteg manapság speciális, 4 cm vastag gumiszőnyeg, 2-3 cm vastag fugatávolságokkal elhelyezve, vagy lávával megtöltött műanyag rács. A taposóréteg 8-13 cm vastag, homok, homok adalékanyagokkal vagy gyep. Kialakításakor fő szempont a használat módja. A pálya kisebb lovardák esetében is eléri a 30*40 m-es méretet. Ha a birtok több szakágnak is otthont ad, célszerű több pályát is kialakítani, hogy díjlovaglás alkalmakor ne kelljen a díjugrató akadályokat elpakolni. Egy díjlovas pálya 20*40 m, egy ugró pálya pedig 40*60 m. Ha a területen versenyzés folyik, a versenyző lovasok számára bemelegítő pályát kell biztosítanunk. Ennek mérete szakágtól függően lehet kisebb és nagyobb is. A pályákat 120 cm magasra érdemes bekeríteni tartós feltűnő és könnyen karbantartható rudak és oszlopok segítségével. A bírői fülkét a C pontnál helyezzük el a jobb áttekintés érdekében a talajtól 5 méteres magasságban. Egy szabadtéri pálya használati értékét növeli, ha bármely napszakban mesterségesen megvilágítható. A világítás erőssége a fedeles lovardáéval legyen azonos, tehát 80, 150 vagy 300 lux. Minden lovaglópálya igényli a gondos karbantartást. A karbantartás függ a használat intenzitásától és módjától, az időjárási viszonyoktól és a taposóréteg anyagától. Rendszeres, erős igénybevételeknél akár naponta el kell simítani. Ez végezhető hengerrel vagy állítható hajlásszögű simítóeszközzel. A taposóréteg vastagságát mérőpálcával ellenőrizzük, majd egyenletesre korrigáljuk. Öntözésére a fedett lovarda szabályai vonatkoznak. (Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése)

3.8 Kifutó (paddock)

A paddock a boxhoz közvetlenül csatlakozik. Mérete legtöbbször a box méretével azonos, vagy annál minimálisan nagyobb. Emiatt nem biztosít nagy mozgásteret a lónak, arra azonban tökéletes választás, hogy lovunk érintkezessen környezetével. Ha talaja természetes állapotban marad, hamar mély sárrá válhat, mely ártalmas lovaink számára, így lehetőség szerint szilárdítsuk meg azt. Kerítése legalább 1,6-1,8 m magas legyen, hogy a ló már ne tudja átugrani, és olyan anyagból készüljön, amely nem okoz sérülést. (Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése)

3.9 Jártató

A sportistállóban elterjedt a jártatógép használata. Jó szolgálatot tesz a ló mozgatásában, és kiegészíti az edzést. Átmérője 14 és 21 m közötti. Két típusú gépet tartunk számon. Az egyiknél a lovat 1,1-2,1 m-es magasságba kötjük, a másiknál szabad mozgásteret biztosítunk neki. Talajfelületüket a pályához hasonlóan szilárdítsuk meg. (Internet 13, Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése)

3.10 Legelő

A rendszeres legeltetés a lótartásban a mozgás, társas kapcsolatok és a friss levegő iránti igény kielégítését szolgálja elsősorban. Sportistállóban az egyéni tartás miatt nem népszerű az alkalmazása. Egy csikó felneveléséhez azonban elengedhetetlen tényező. Így a tenyésztésre szánt sportlovakat legelőre teszik csikóikkal együtt. Körbekerítésének módja nagyon jelentős, hogy elkerüljük a kitörési próbálkozásokból adódó baleseteket. Magassága minimum 1,5 m legyen. Oszlopai 2,5-4 m-re helyezkedjenek el egymástól. Az oszlopokra belülről 40-50 cm távolságra helyezzük el a farudakat vagy deszkákat, majd villanypáasztorral biztosítsuk azokat. (Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése)

4. Anyag és módszertan

Interjúmat az ország eltérő pontjain elhelyezkedő lovardákban készítettem el. Ez három vármegyét érintett, Veszprém, Pest és Zala. A lovardák fő tevékenységi körei eltérőek, valamint az alanyokat is igyekeztem úgy kiválasztani, hogy különböző szerepeket töltsenek be a lovardákban. Sportistálló lévén mindegyik helyen versenyzés folyik különböző ágazatokban. Emellett két lovardában magas szintű tenyésztés játszik kulcsfontosságú szerepet. Ennek köszönhetően a válaszok eltérőek, és jól látszódnak a tartástechnológiában és az árban megfigyelhető különbségek is a lovardák között. Budapesti lovardánk interjú alanya által betekintést nyerhettünk az ügető sport világába is. Az alanyok kiválasztása ismerősi körömből történt, ennek tudható be, hogy a személyek átlag életkora 25 év alatti. Kérdéseimet úgy próbáltam megfogalmazni, hogy a különböző pozíciókat betöltő személyek mindegyike meg tudja válaszolni. Interjúm célja az volt, hogy a kérdezett emberek elégedettségét, valamint általuk lovardáik fejlettségét, körülményeit és lótarási módszereit felmérjem. Ez által látni lehet, hogy a lovas, a dolgozók és a lovak számára mik az alap követelmények, mi számít luxusnak, és hol helyezkednek el fejlettségben az adott lovardák.

5. Eredmények és értékelésük

- A) személy: 20 éves amatőr hajtó a Kincsem Parkból
- B) személy: 22 éves bértartó Balatonfüredről
- C) személy: 20 éves, díjugratásban aktívan versenyző lovas Nemesvámosról
- D) személy: 24 éves lovardai munkatárs Keszthelyen
- E) személy: 38 éves lovarda vezető Hárskúton

Kérdések:

1. Mik a lovarda fő tevékenységi körei?
2. Melyik szakágra hegyeződik ki a lovarda (ha van ilyen)? Ha igen adottak e a megfelelő körülmények?
3. Az adott lovarda ön szerint a lovak, vagy inkább az emberek érdekeit elégíti ki?
4. Mi az, ami elengedhetetlen tényező egy jó lovarda működéséhez? / Mik a legfontosabb feltételek?

5. A lovakat az adott lovardában naponta hányszor abrakolják? Megfelelőnek tartja e ezt a mennyiséget?
6. A boxban tartott lovak vannak e karámozva, és ha igen mennyit?
7. Hogyan biztosítják lovaiknak a megfelelő és elegendő mozgást?
8. Milyen épületeket tart fontosnak?
9. Milyen szakemberek dolgoznak az adott lovas létesítményben, és milyennek tartja őket?
10. Milyen költségekkel jár egy sportló tartása? Amennyiben ön bértartó a lovardában, milyen árban van önöknél a bértartás, ez mit tartalmaz, mi az, amit ezen kívül fizetnie kell lova után?

Válaszok:

1. A) Lovardájukban ügető lovakat tartanak, és versenyeztetnek. Ezeket a lovakat naponta trainingezik. A versenydíjakon kívül fő bevétel a bértartás.
 B) A B személy által képviselt lovarda elsődleges profilja a bértartás. A bértartóknak azonban lehetősége van edzéseken részt venni mind versenyfelkészítés céljából, mind a szabadidő hasznos eltöltése gyanánt.
 C) A lovardában elsődleges a sportlovak bértartása és tulajdonosaik edzése, versenyre felkészítése. Ezen kívül van lehetőség osztálylovaglásra lovardai lovakon. A helyszínen foglalkoznak fiatal lovak belovaglásával, beversenyeztetésével eladási célra.
 D) A lovarda fő tevékenységi körei a lovasoktatás és a lótenyésztés.
 E) A lovardában sportlovakat tenyésztenek, és versenyeztetnek.
2. A) Itt egy szakág játszik szerepet, az ügető lovak hajtása. A körülmények adottak, ugyanis a lovarda a Kincsem Parkban helyezkedik el.
 B) A lovarda nem kimondottan díjugrató, se nem díjlovas vagy western istálló. Minden szakágból vannak lovak és lovasok. A helyszínen azonban versenyfelkészítésre díjugratásból van lehetőség. A körülményekről röviden, megfelelő nagyságú pálya van, megfelelő homokkal, egy fedeles azonban főleg a téli időszakra hasznos lenne.
 C) Náluk a bértartók díjugrató és military versenyeken vesznek részt. A fedeles egyelőre épülőben van, tehát a rossz idő befolyásolhatja a felkészülés menetét. Military pálya helyszínen nincsen, azonban az edzési lehetőségek biztosítva vannak közeli vendéghelyszíneken.
 D) A lovardában a hobbi lovaglás és egyetemi oktatás mellett a díjlovaglás játszik kulcsfontosságú szerepet. A helyszín évente több versenynek is otthont ad. A körülmények erre megfelelőek, ugyanis a versenyzőknek biztosított a melegítőpálya.

E) A lovarda a díjugratásra szakosodott. A feltételek teljesen adottak. A területen kettő négy évszakos pálya található, az egyik 50*80 m, a másik 25*40m. Ezenkívül van egy 25*45 m-es fedeles lovarda és egy vágtapálya.

3. A) Egy ügető istálló az emberek és állatok érdekeit szolgálja egyaránt. Az itt dolgozó hajtóknak, és a lovak tulajdonosainak fontos, hogy jól fusson versenyen a ló. Sok állatvédelmis a versenyek ellen van, azonban nem értik, hogy ezek a lovak erre a célra vannak kitenyésztve. Tehát nem egyhangúan a pénz és az emberek körül forog ez a sport, mert a fajta jólétét is szolgálja. A bértartók és munkatársak elégedettsége mellett ugyanannyira odafigyelnek ebben az istállóban a lovak igényeinek kielégítésére, azaz a megfelelő takarmányozásra, mozgásmennyiségre és az állat egészségére is.

B) A lovarda elsődleges célja a lovak érdekeinek szem előtt tartása. A tulajdonosnak azonban fontos tényező a bértartók elégedettsége is.

C) A C személy meglátása szerint egy lónak az az érdeke, hogy kinn legyen a szabadba, azonban versenyzőként belátja, hogy egy sportistállóban ez nem opció. Véleménye szerint azonban igyekeznek a lehető legjobb körülményeket teremteni a lovaiknak. A ló jólétére tehát az alom napi teljes takarításával, prémium takarmányozással és egyéb eszközökkel maximálisan odafigyelnek.

D) Sajnálatos módon, ha választani kellene, inkább az emberek érdekeit elégíti ki, de leginkább az övét sem. A magas számú lóállomány nem megfelelő módú elhelyezése nem a lovak érdekeit szolgálja. Ebben a helyzetben lenne fontosabb a minőség a mennyiségnél.

E) A sportlovak számára minden adott. Hatalmas legelőn élhetik boldog csikókorukat, majd, amikor 3 évesen bejönnek a legelőről belovaglásra, a megfelelő személyzet gondoskodik róluk és kényelmükről. Emellett a dolgozóknak is biztosítva van a szociális helység, mosdó, öltöző, így számukra is biztosított egy olyan közeg, ahova szívesen megy az ember nap mint nap dolgozni.

4. A) Ebben a sportban a legelengedhetetlenebb egy megfelelő tudású, tapasztalt trainer, akinek a segítségével megfelelően fel lehet készíteni a lovakat.

B) A megkérdezett személy egy jó lovarda működését emberi tulajdonságokra alapozza. Számára fontos az alaposság, a céltudatosság, a türelem, a megbízhatóság, a következetesség és nem utolsósorban az állatok szeretete.

C) Mivel ugye ez a személy díjugratásban versenyzik, fontos számára egy összetartó közösség. Mivel többen járnak egyszerre versenyekre, fontosnak tartja, hogy csapattársai ne lehúzzák, hanem támogassák és segítsék őt. Mivel a lovarda verseny

felkészítésre éleződik ki, fontosnak tartja a megfelelő felkészülést is, tehát egy jó minőségű pályát és egy rutinos edzőt.

D) Kérdezett személyünk szerint egy jó lovarda működéséhez elengedhetetlen egy alkalmas, ambíciózus lovardavezető, valamint a lovak számára a megfelelő mennyiségű és minőségű takarmány.

E) Elengedhetetlen dolog egy lovardában a legjobb minőségre való törekvés minden téren.

5. A) Az abrakolást több tényező befolyásolja. Beszéljünk egy aktívan versenyző bértartott lóról. Pihenő napján a ló reggel kap 1 fangli zabot, délben és este 2 fangli zabot és 1 tápot. Ha trainingbe volt aznap, reggel kap 1 fangli zabot, délben és este pedig 2 zabot és 2 tápot. Ezeket az étrendkiegészítőkkel adják oda.

B) A bértartott lovak igénybevételüktől függően kapnak szemestakarmányt, ez esetben roppantott zabot. Lovasunk lovánál ez két alkalom, reggel és este. Emellett etet lovával energiamentes lómüzlit esténként. Elégedett a takarmány mennyiségével és minőségével is, azonban, ha nem így lenne tudná növelni és csökkenteni is ezt a mennyiséget.

C) A lovardában alapból reggel és este 1-1 fangli árpát adnak a sportlovaknak. A tulajdonos kérésére ez a mennyiség növelhető, valamint müzlivel és egyéb hozott takarmánykiegészítővel kiegészíthető.

D) A lovak naponta kétszer kapnak zabot, reggel és este. A mennyiség szinte lovanként változik. Ez megfelelőnek mondható.

E) Reggel délben és este fogyasztanak a lovak abraktakarmányt, emellé kétszer kapnak nagy mennyiségű szénát, így szinte egész nap van előttük.

6. A) A karámozás gyakran függ attól, hogy a lovakat az itt dolgozóknak hogyan van ideje kirakni. A napi átlag azonban 1-2 óra.

B) Minden ló karámozva van reggeltől kora délutánig.

C) Reggel héttől délután kettőig a lovak az idejüket a karámban töltik.

D) A lovak napi 7 órát ki vannak rakva a karámba.

E) A boxban tartott lovak napi két órát töltenek homokos karámokba, paddockokba. Amint zöldül a fű a paddockok helyett füves karámokba vannak kirakva legelni, gyakran egész délutánra.

7. A) A karámozáson kívül a lovakat két pihenőnap kivételével naponta befogják. Ilyenkor az alapos bemelegítés után a training pályán átlagosan 45 percet dolgoznak a lóval.

- B) A lovak a tulajdonos igényeinek függvényében mozognak. A bértartó részt vehet edzésen, vagy lemozgathatja a lovát más, neki tetsző módon. A kérdezett személy heti öt alkalommal jár ki lovához, ebből két alkalommal vesz részt ugró edzésen, egyszer önállóan dolgozik vele nyeregből, egyszer terepre megy, egyszer pedig futószárazza lovát.
- C) Esős időben a karámok helyett a mozgást a jártatógép biztosítja a lovak számára. Emellett a lovas négyszer vesz részt edzésen a héten, és egyszer mozgatja a lovat futószáron, vagy megy ki vele terepre.
- D) A lovarda lovainak nagy karámok vannak biztosítva, valamint rendszeresen lovagolva vannak.
- E) A karámozáson kívül használt eszköz a jártatógép. Ezen kívül minden sportló megfelelő mennyiségben lovagolva és versenyeztetve van a munkalovasok által.
8. A) Ebben a sportban elengedhetetlen egy trainingpálya, ahol megfelelően fel lehet készülni, valamint az istállóban egy olyan helyiség, ahol fel lehet szerelni a lovakat. Fontos még egy tárolóhelyiség, ahol kényelmesen elférnek a sulkyk (kocsik, amibe az üggető lovakat befogják).
- B) A fedeles pálya fontos, hogy az edzés a szélsőséges időjárási viszonyok esetén is zavartalanul lefolyhasson. Fontos ezenkívül egy szociális helyiség, ahol a lovardán belül a közösség össze tud gyűlni.
- C) Egy versenyző számára a felkészüléshez fontos szempont egy fedeles. Az edzések ugyanis télen, vagy esős idő esetén sem állhatnak le. A lovak bemelegítésénél hasznos lehet még egy jártatógép. A tágas nyerges is megemlítendő, valamint az öltözők és mosdók.
- D) Egy lótenyésztő központ szempontjából fontos épület az istálló, valamint a futóistálló. Az előre beszerezett takarmányok tárolására fontos még egy megfelelő takarmánytároló is. Mivel a helyszínen lovas oktatás folyik, így megemlítendő még egy megfelelő pálya.
- E) Ennek a bizonyos lovas létesítménynek a működéséhez minden meglévő dolog elengedhetetlen. Ahhoz, hogy ennyi lovat tenyészteni, versenyeztetni lovagolni lehessen muszáj a megfelelő nagyságú legelő, megfelelő számú box, pálya, alkalmazott és lószállító kamion.
9. A) A lovardában az istálló részen dolgoznak lovászok. A lovakkal a hajtók, az amatőr hajtók, az idomárok, a segédhajtók és a trainer dolgozik. A pálya karbantartását külön ember végzi.

B) Mivel a lovarda olyan számú lóállománnyal rendelkezik, amiről egy ember is képes gondoskodni, így mindent a tulajdonos csinál.

C) A lovardában négy lovas dolgozik egymást váltva, akik segítőkészek és közvetlenek. Három edző van, az egyikük készíti fel a versenyzőket, tartja a komolyabb edzéseket, a másik kettő oktatja a kezdőket, és tart osztálylovaglásokat.

D) A lovardában dolgoznak lovászok, lovas munkatársak, akikre minden téren lehet számítani, egy tenyésztésvezető, valamint egy lovasoktató. Az itt dolgozók vegyes kvalitásúak mind szakmai, mind munkamorál tekintetében.

E) A lovarda személyzete áll szakképzett lovászokból, lóápolókból, belovaglókból, munkalovasokból, állatorvosokból, a mezőgazdaságban dolgozó traktorosokból, segédmunkásokból.

10. A) A Kincsem parkon belüli istállóknál eltérő árakat vélhetünk felfedezni. A megkérdezett lovardában 155 000 forint a bértartás ára, amely tartalmaz két prémium minőségű tápot az alap takarmányok mellé, a lovak trainingezését és patkolását. Erre számolandó pluszba a különféle vitaminok és az esetleges állatorvosi költség.

B) A havi bértartás ára 90 000 forint, amely magába foglalja a napi takarmányozást, almolást és karámozást. Ezen felül felmerülő költségek lovasunk esetében a táplálék kiegészítők, müzli, esetleges állatorvosi költségek, patkolás és az edzések, amik saját lóval kedvező árban vannak.

C) A bértartás ára 105 000 forint. Ez tartalmazza a ló takarmányait, almolását, karámozását, jártató és pálya használatot. A lóval etetett plusz takarmányok, vitaminok a bértartáson kívül számolandók. Az edzés mennyiségéről a lovas dönt, ugyanis ez is a bértartáson kívül esik. Számolni kell még két havonta a lovak négy lábra való patkolásával, valamint az esetleges állatorvosi költségekkel. A versenyzést a lovas finanszírozza.

D) A tenyészlovak költségei a takarmány, körmölés, állatorvosi költségek. A bértartás tartalmazza a boxot, karámozást és a napi kétszeri zabot. Ára 110 000 forint. Erre jön rá az esetlegesen hozott táp, vitaminok, körmölés, patkolás és állatorvosi költségek.

E) A lótarásban az elsődleges költség, hogy ez az állat eszik és iszik. Ha a takarmány nem megvásárolt, akkor az előállítási költséget kell számolni. A boxban tartott lovaknál számolni kell a lovas és lovasok munkabérével. Maga az istálló és karámok előállítása, rendszeres karbantartása is hatalmas költségekkel jár. Számolni kell az állatorvosi költségekkel, valamint havi szinten a lovak speciális patkolásával. Jólét érdekében sóterápia, masszázsok. A leghorrorisztikusabb azonban a versenyzés ára.

6. Következtetések

Elsősorban szeretném megemlíteni, hogy minden lovarda büszke lehet arra, amit elért. Egy lovarda üzemeltetése ugyanis hatalmas költségekkel jár, de minden általam felmért hely kihozta a lehetőségek nyújtotta maximumot. Ezalatt értem a terület megfelelő kihasználását, a lovak és a lovasok elégedettségi szintjét, a komplexumok rendszeres fejlesztését. A legtöbb (4) lovarda megélhetésének nagyrészt a bértartás teszi ki. Ötből három lovardában a díjugratás játszott vezető szerepet. Ezen kívül a díjlovaglás és az ügetők sportját vélhetjük felfedezni. Két lovardában magas szintű tenyésztés folyik. A díjugrató lovardákban a megfelelő versenyre készülés megköveteli a fedeles lovardát. Ez azonban csak az egyik helyen található meg, így mondhatjuk, hogy a fedeles országunkban luxuscikknek számít. A sportlovakat a lovardákban naponta 2-szer, 3-szor abrakolják. Ebben helyileg nem voltak nagy eltérések, annyi azonban megfigyelhető, hogy az ügető lovak abraktakarmánya szinte duplája a többi hely sportlovainak. Karámozás tekintetében a lovak 2-7 órát töltenek kint a szabadban. Bár minden helyen boxos tartás figyelhető meg, a lovak nem egész nap állnak bent a boxban. Emellett a lovaknak biztosítva van a szinte mindennapos mozgás. A lovarda személyzete szakágtól függően változik, a lovászok munkája azonban minden hely számára elengedhetetlen. Mindegyik lovardában felfedezhető személy ezen kívül még az edző (ügetőknél trainer). A ló tartás hatalmas költségeket von maga után. Az ország lovardáiban a bértartásban átlagosan a ló helye és takarmánya van benne. Minden egyéb költség pluszba számolandó.

7. Összefoglaló

Kijelenthetjük, hogy a lótarás manapság nem egy egyszerű dolog. Számos költséggel és idővel kell számolnunk, különösen sportlótartás esetében. Figyelemmel kell lennünk elsősorban a takarmányozásra. A takarmányozás két legfontosabb takarmánytípusa a tömegtakarmányok és a szemestakarmányok. Ezek megfelelő etetése hatással van a lovak energiaszintjére, kondíciójára és egyben életére.

A lovak ápolása a pucolgatáson kívül több dolgot is magába foglal. Ilyen a sportlovak körében elterjedt nyírás. Ez amiatt szükséges, mert az állat esetünkben nehéz munkát végez, és könnyen megizzad. Nyírt lovak esetén számolnunk kell a takarózással is. Módja elsősorban a hőmérséklettől függ. A megfelelő takaró választás ugyanis hatással van lovunk egészségére.

Időnkénti ápolási forma a lovak patkolása. Ez függhet attól, hogy a lovat milyen célra használjuk.

Ahogy az emberek, úgy az állatok számára is megvannak a kötelező és ajánlott oltások. Ezek elhanyagolása veszélyes lehet, valamint a lovat eltilthatja a versenyzés lehetőségeitől.

A legelengedhetetlenebb életfeltételek közé tartozik a mozgás. Erre fokozottan oda kell figyelnünk egy boxban tartott ló esetében. A mozgást többféle módon tudjuk biztosítani. Ilyen elsősorban a karámozás, ahol szabad teret adunk a lónak. a többi formában, mint pl. a futószárazás vagy nyereg alatti munka, a ló a mi kérésünkre dolgozik.

Mielőtt egy lovardát tervezni kezdünk, szükségünk van egy megfelelő területre. Erre célra olyan területet kell választanunk, ahol nem áll meg a csapadék, és amennyire lehet szélcsend van. Jó, ha a lovak jóléte van előtérbe helyezve, de emellett biztosítanunk kell a személyzet és a lovasok számára is a megfelelő körülményeket. A lovak szempontjából a legfontosabb a megfelelően kialakított boksz, ugyanis itt töltik a nap nagyrészét. Ezen kívül, amit még a legfontosabbnak tartok az a karám. Egy lovarda megfelelő működéséhez a megfelelő pályák is létfontosságúak, emellett jó, ha van jártatógép is. A személyzet kényelmének biztosítása érdekében érdemes kialakítani egy melegedő helyiséget, ahova pihenőidőben le tudnak ülni. A lovasok és bértartók számára pedig fontos tényezőnek tartom az öltözőket és közösségi helyeket.

8. Irodalmi jegyzék:

8.1 Szakirodalmak:

- Bodó Imre és Hecker Walter: Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat 2013 (Mezőgazda kiadó)
- Gillian Higgings: How Your Horse Moves 2009 (David & Charles)
- Erich Oese: Pferdesport 1970 (Sportverlag, Berlin)
- Heidrun Werner: Lovak 1993 (SubRosa Kiadó)
- Dr. Pongrácz László: A mesterlovász könyve 2006 (Szaktudás kiadó Ház Rt.)
- Jo Bird: A természetes lótartás 2010 (Gabo Könyvkiadó És Kereskedelmi KFT)
- Lovasakadémia 9., Lovardák, istállók tervezése, építése 2008 (Mezőgazda kiadó)
- Dr. Pongrácz László: Lóerő 2007 (Equinter)

8.2 Internetes források

- Internet 1 [A lovak takarmányozási ideje szálatakarmányt biztosított a szénahálók különböző kombinációiban és az istálló padlón - ScienceDirect](#)
- Internet 2 [Innovatív takarmányozás - 8.7.2. Energiaszükséglet - MeRSZ](#)
- Internet 3 [Innovatív takarmányozás - 8.7.5. A takarmány energiaforrásának hatása a lovak teljesítményére - MeRSZ](#)
- Internet 4 <https://debrecenilovaglas.hu/lonyiras/>
- Internet 5 <https://riderline.hu/magazin/2017/hogyan-valassz-lotakarot>
- Internet 6 [A ló patkolása - Lovam-Lovasok.Hu 2020](#)
- Internet 7 [Kötelező és ajánlott oltások lovaknak | Lovasok.hu](#)
- Internet 8 [20_1688_007_101115.pdf \(nive.hu\)](#)
- Internet 9
- https://books.google.hu/books?hl=hu&lr=&id=z92MreQ3v8gC&oi=fnd&pg=PR5&dq=horse+stable&ots=ZcylSENprb&sig=-nk-Wq3xpR-qdhD35DyVvZ5P1gE&redir_esc=y#v=onepage&q=horse%20stable&f=false
- Internet 10 <https://alfako-stallausstattung.de/pferdestall-bauen/>
- Internet 11
- https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetencia_k_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/20_1688_016_101115.pdf
- Internet 12 <https://www.lovasok.hu/lovarda-epites/fedeles-lovarda-tervezesi-iranyelvei/>
- Internet 13 [Sport és munkalovak tartása | Lovasok.hu](#)

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Temesi Marietta (név) (hallgató Neptun azonosítója: **(XGC76H)**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Keszthely, 2024. április 8.

Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens
belső konzulnes

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és
eredetiségéről

A hallgató neve: Temesi Marietta Mária
A Hallgató Neptun kódja: XGC7GH
A dolgozat címe: Sportlövés tantárgy, levelezési feladatok kiadása
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Élettani és Takarmányozástani Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Takarmányozás és Takarmányozás-élettani tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott
záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi
alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen
megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a
záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását
engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás
felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori
szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-
és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a
megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után
nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 19 nap

Temesi Marietta
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.